

MATEMATIKA

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. február 21.

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTÉRIUM

Fontos tudnivalók

Formai előírások:

- A dolgozatot a vizsgázó által használt színűl elterő **színű tollal** kell javítani, és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a hibákat, hiányokat.
- A feladatok mellett található szürke téglalapok közül az elsőben a feladatra adható maximális pontszám van, a javító által adott **pontszám a melléte levő téglalapba** kerül.
- **Kifogástalan megoldás esetén elég a maximális pontszám beírása a megfelelő téglalapokba.**
- Hiányos/hibás megoldás esetén kérjük, hogy az egyes **részpontszámokat** is írja rá a dobozra.

Tartalmi kérdések:

- Egyes feladatoknál több megoldás pontozását is megadtuk. Amennyiben azoktól elterő **megoldás** születik, keresse meg ezen megoldásoknak az útmutató egyes részleteivel egyenértékű részeit, és ennek alapján pontozzon.
- A pontozási útmutató pontjai tovább **bonthatók**. Az adható pontszámok azonban csak egész pontok lehetnek.
- Nyilvánvalóan helyes gondolatmenet és végeredmény esetén maximális pontszám adható akkor is, ha a leírás az útmutatóban szereplőnél **kevésbé részletezett**.
- Ha a megoldásban **számoslati hiba**, pontatlanság van, akkor csak arra a része nem jár pont, ahol a tanuló a hibát elkövette. Ha a hibás részeredménnyel helyes gondolatmenet alapján tovább dolgozik, és a megoldandó probléma tényében nem változik meg, akkor a következő részpontszámokat meg kell adni.
- Elvi hibát követően egy gondolati egységen belül (ezeket az útmutatóban kettős vonal jelzi) a formalisan helyes matematikai lépésekre sem jár pont. Ha azonban a tanuló az elvi hibával kapott rossz eredménnyel mint kiinduló adattal helyesen számol tovább a következő gondolati egységen vagy részkérésben, akkor erre a részre kapja meg a maximális pontot, ha a megoldandó probléma tényében nem változik meg.
- Ha a megoldási útmutatóban zárójelben szerepel egy **mértékegység**, akkor ennek hiánya esetén is teljes értékű a megoldás.
- Egy feladatra adott többfélé megholdási próbálkozás közül **csak egy** (a magasabb pontszamú) **értékelhető**.
- A megholdásokról **jutalompontr** (az adott feladatra vagy feladatrészre előírt maximális pontszámot meghaladó pont) **nem adható**.
- Az olyan részszámításokról, részlépésekéről nem jár **pontlevonás**, melyek hibásak, de amelyeket a feladat megoldásához a vizsgázó ténylegesen nem használ fel.
- **A vizsgafeladatsor II. részében kitűzött 5 feladat közül csak 4 feladat megoldása értékelhető.** A vizsgázó az erre a céira szolgáló négyzetben – feltehetőleg – megjelölte annak a feladatnak a sorszámat, amelynek értékelése nem fog beszámítani az összpontszámába. Ennek megfelelően a megjelölt feladatra esetlegesen adott megoldási nem is kell javítani. Ha mégsem derül ki egyértelműen, hogy a vizsgázó melyik feladat értékelését nem kéri, akkor automatikusan a kitüzzött sorrend szerintű legutolsó feladat lesz az, amelyet nem kell értékelni.

I.

1.		
$\cos 2x = 1 - 2\sin^2 x$ felhasználásával	2 pont	
a megoldandó egyenlet: $2\sin^2 x - 5\sin x - 3 = 0$.	1 pont	
A $\sin x$ -re másodfokú egyenlet megoldásai: $-\frac{1}{2}$ és 3.	2 pont	
A $\sin x = 3$ egyenletnek nincs megoldása, hiszen a $\sin x$ maximális értéke 1.	2 pont	
A $\sin x = -\frac{1}{2}$ egyenlet megoldásai: $x = -\frac{\pi}{6} + 2k\pi$, ahol $k \in \mathbf{Z}$,	2 pont	<i>Ha fokokban adja meg a helyes eredményt, erre a részre összesen 3 pontot kap.</i>
vagy $x = \frac{7\pi}{6} + 2n\pi$, ahol $n \in \mathbf{Z}$.	2 pont	<i>Ha a periodus hiányzik, vagy hibás periodussal adja meg, vagy keveri a fokot és a radiant stb., akkor legfeljebb 1 pont adható.</i>
A kapott számok megoldásai az eredeti egyenletnek is.	1 pont	
Összesen:	12 pont	

2. a)

$5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 = 120$, ezért 120 db ötjegyű számot kapunk.	2 pont	
	Összesen:	2 pont
b)		
Egy egész szám 12-val pontosan akkor osztható, ha osztható 3-mal és 4-gyel.	1 pont	
Az ötjegyű számok minden gyöke osztható 3-mal, mert a számegyeinek összege mindeneknél 21, ami osztható 3-mal.	1 pont	
4-gyel ezen ötjegyű számok közül azok és csak azok oszthatóak, amelyek utolsó két számjegye a következők: 12, 52, 92, 24.	1 pont	<i>Ha a vizsgázó nem adja meg minden gyöket, az 1 pont nem adható.</i>
Az ötjegyű számban az első három számjegyből álló szám hatfélé lehet, ha a két utolsó számjegyet rögzítettük,	2 pont	
így az ötjegyű számok között $4 \cdot 6 = 24$ db 12-vel osztható szám lesz.	1 pont	
	Összesen:	6 pont

c)	Az ötjegyű számok mindenjükében a számjegyek összege 21. Tehát a számok osztathatók 3-nal.	1 pont
	9-cel viszont nem oszthatók, így egyik szám sem lehet négyzetszám.	2 pont
	Összesen: 4 pont	

3. a)

Pénzt visszaadja		Pénzt elnyeli	
Italt is ad	Italt nem ad	Italt nem ad	Italt ad
30	90	160 · 0,1875 = 30	
A 18,75 % kiszámítása.		1 pont	
10 esetben működik jól, a pénzt elnyeli, és ad italt.		1 pont	
Annak az esélye, hogy jól működik:			
$\frac{10}{160} = \frac{1}{16} = 0,0625$.		2 pont	
Összesen: 4 pont			

b)

160 esetből 30-ban az ital mellé visszakapjuk a pénzt is, tehát $\frac{30}{160} = 0,1875$ valószínűséggel ingyen jutha- tunk italhoz.	2 pont	Kedvező esetek összehasonlíthatával is indokolhat.
Ráfizetünk, ha nem kapjuk vissza pénzt és italt sem kapunk. Ennek valószínűsége: $\frac{30}{160} = 0,1875$.	2 pont	
Tehát a kérdéses valószínűségek egyenlők.	1 pont	
		Összesen: 5 pont

c)

A 160 esetből 120 esetben visszaadják a pénzt. Mivel pontosan 40 esetben kapnak italt, így a „rálítétes” 0 Ft, azaz nincs rálítétes.	2 pont
Összesen: 4 pont	

d)	$A(-1; \lg b)$.	1 pont
	A tízes alapú logaritmus függvény szigorúan növő, folytonos, felülről nem korlátos függvény, így $\lg b$ tetszőleges pozitív értékét vehet fel. Ezért az A pontok halmaza azon nyílt kezdőpontú féllegyenes, amelynek $(x; y)$ koordinátái kielégítik az $x = -1$ egyenletet és az $0 < y$ egyenlőtlenséget.	
		1 pont
	<i>A pont akkor is jár, ha csak ábrán rajzolja meg helyesen a keresett pontot.</i>	
	Összesen: 6 pont	

9. a)

Mivel $\lg ab = \lg a + \lg b$, és $\lg \frac{b}{a} = \lg b - \lg a$,
így $B(\lg a + \lg b; \lg b - \lg a)$.

Bizonyítandó tehát, hogy
 $\lg a < \lg a + \lg b$ és $\lg b < \lg b - \lg a$.

rendezés után kapjuk, hogy $\lg b > 0$ és $\lg a < 0$.
A feltételek szerint $0 < a < 1$, illetve $1 < b$, és a tízes alapú logaritmus függvény szigorúan növő a pozitív számok halmazán valamint $\lg 1 = 0$, tehát mindenöt egyenlőtlenség igaz.

Összesen: **3 pont****b)**

$(\overrightarrow{OA} - \overrightarrow{OB}) = \overrightarrow{BA}$ ($-\lg b; \lg a$)
Mivel az $\overrightarrow{OA}$ és az $\overrightarrow{OA} - \overrightarrow{OB}$ vektorok skaláris szorzata a megfelelő koordináタk szorzatának összege, vagyis

$\overrightarrow{OA} \cdot (\overrightarrow{OA} - \overrightarrow{OB}) = -\lg a \cdot \lg b + \lg b \cdot \lg a = 0$,
tehát a két vektor merőleges esymásra.

Összesen: **3 pont****c) (1. megoldás)**

$\overrightarrow{OA}, \overrightarrow{OB}$ és $\overrightarrow{OA} - \overrightarrow{OB}$ egyike sem nullvektor.
Mivel $|\overrightarrow{OA}| = \sqrt{\lg^2 a + \lg^2 b} = |\overrightarrow{OA} - \overrightarrow{OB}|$,

tehát az OAB háromszög egyenlő szárú és derékszögű $(OAB\angle = 90^\circ)$,

$\lg y \cdot (\overrightarrow{OA}, \overrightarrow{OB})\angle = 45^\circ$.

Összesen: **4 pont****c) (2. megoldás)**

$|\overrightarrow{OA}| = \sqrt{\lg^2 a + \lg^2 b}$ és
 $|\overrightarrow{OB}| = \sqrt{(\lg a + \lg b)^2 + (\lg b - \lg a)^2} = \sqrt{2 \cdot (\lg^2 a + \lg^2 b)}$

Mivel $\overrightarrow{OA} \cdot \overrightarrow{OB} = \lg^2 a + \lg^2 b$ és
 $\overrightarrow{OA} \cdot \overrightarrow{OB} = |\overrightarrow{OA}| \cdot |\overrightarrow{OB}| \cdot \cos \alpha = \sqrt{2} \cdot (\lg^2 a + \lg^2 b) \cdot \cos \alpha$,

ahol $AOB\angle = \alpha$.

Innen $\cos \alpha = \frac{1}{\sqrt{2}}$, és α hegyesszög, így
 $(\overrightarrow{OA}, \overrightarrow{OB})\angle = 45^\circ$.

Összesen: **4 pont****4. a)**

A csoportokban lévő számok számát megadó sorozat: $1; 2; 3; 4; \dots; n; \dots$
A 99-edik csoportban lévő utolsó szám:
 $\frac{1+99}{1+2+3+\dots+99} \cdot 99 = 4950$.

Tehát a 100-adik csoport első eleme 4951.

Összesen: **5 pont**

b)

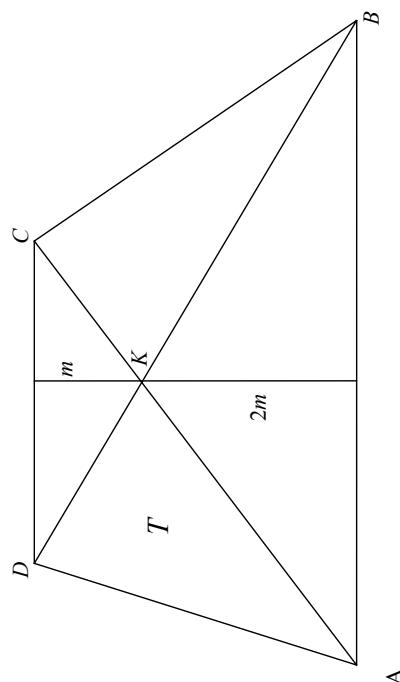
Ha az 1851 az $n + 1$ -edik csoportban van, akkor
 $\frac{1+n}{2} \cdot n < 1851 \leq \frac{1+(n+1)}{2} \cdot (n+1)$, ahol n pozitív egész számot jelöl.

Tehát azt a pozitív egész n et keressük, amelyre
 $n^2 + n - 3702 < 0$ és
 $n^2 + 3n - 3700 \geq 0$

Az első egyenlőtlenség pozitív egész megoldásai: a 60-nál nem nagyobb pozitív egész számok.
A második egyenlőtlenség pozitív egész megoldásai:
a 60-nál nem kisebb egész számok.
Az egyenlőtlenségrendszernék egyetlen egész megoldása van, a 60.

A 60-adik csoport utolsó eleme: $\frac{1+60}{2} \cdot 60 = 1830$.
A 61-edik csoport első eleme 1831.
Mivel ennek a csoportnak 61 eleme van, így ennek eleme az 1851 is, mégpedig 21-edik eleme.
Tehát az 1851 a 61-edik csoport 21-edik eleme.

Összesen: **9 pont**

II.**5.**Jelöljük a CDK háromszög CD oldalához tartozó magasságát m -nel.Ekkor az ABK háromszög AB oldalához tartozó magassága $2m$. $T_{ABD} = T_{BKC}$, mert a két háromszög közös AB oldalához tartozó magasságuk egyenlő hosszú.Az ABC és az ABD háromszög lapoknak közös része az ABK háromszöglap.így $T_{ADK} = T_{BKC}$, azaz minden területet.A CDK háromszög hasonló az ABK háromszöghöz, (mivel szögeik páronként egyenlők),és a hasonlóság aránya $\frac{m}{2m} = \frac{1}{2}$.

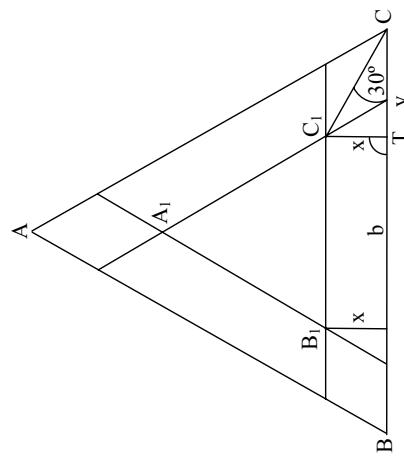
Mivel a hasonló síkidomok területének aránya a hasonlóság arányának négyzetével egyezik meg, ezért

 $t_{CDK} : t_{BKC} = 1 : 4$ .A CDK háromszög területét t -vel jelölve: $t_{ACD} = t + T$,és $t_{BKC} = 4t + T$ .Mivel az ABC és a ACD háromszög AB illetve CD oldalához tartozó magassága megegyezik, és $AB = 2 \cdot CD$, ezért $t_{BKC} = 2 \cdot t_{ACD}$.Így $4t + T = 2(t + T)$ .Ebből $t = \frac{T}{2}$ adódik.

b)	A hasáb alaplapja $A_1B_1C_1$ háromszög, magassága x . $V(x) = T \cdot x = \frac{3\sqrt{3}(1-2x)^2}{4} \cdot x = \frac{3\sqrt{3}}{4}(4x^3 - 4x^2 + x)$, ahol $0 < x < \frac{1}{2}$.	1 pont												
	A V függvény differenciálható az értelmezési tartományán és $V'(x) = \frac{3\sqrt{3}}{4}(12x^2 - 8x + 1)$.	1 pont												
	$\frac{3\sqrt{3}}{4}(12x^2 - 8x + 1) = 0$.	1 pont												
	Megoldásai: $\frac{1}{2}$ illetve $\frac{1}{6}$.	1 pont												
	<table border="1"> <tr> <td>$V(x)$</td> <td>$0 < x < \frac{1}{6}$</td> <td>$x = \frac{1}{6}$</td> <td>$\frac{1}{6} < x < \frac{1}{2}$</td> </tr> <tr> <td>$V(x)$ pozitív</td> <td>= 0</td> <td>negatív</td> <td></td> </tr> <tr> <td>V</td> <td>növő</td> <td>max.</td> <td>csökkenő</td> </tr> </table>	$V(x)$	$0 < x < \frac{1}{6}$	$x = \frac{1}{6}$	$\frac{1}{6} < x < \frac{1}{2}$	$V(x)$ pozitív	= 0	negatív		V	növő	max.	csökkenő	3 pont*
$V(x)$	$0 < x < \frac{1}{6}$	$x = \frac{1}{6}$	$\frac{1}{6} < x < \frac{1}{2}$											
$V(x)$ pozitív	= 0	negatív												
V	növő	max.	csökkenő											
	Az I pont jár a mérték-egységgel megalható végereedményért, közeli értékkal való megáldás esetén is.	Oszlopontként 1-1 pont elhatárol.												
	A hasáb térfogata maximális, ha az x távolságot $\frac{1}{6}$ dm hosszúnak választjuk.	1 pont												
	*Megjegyzés: A 3 pont az előző műökön is bontható: A V' függvény az $\frac{1}{6}$ helyen elűjítet változik, (1 pont) mégpedig pozitívban negatívba (1 pont).	1 pont												
	A V függvénynek az $\frac{1}{6}$ helyen lokális maximuma van. (1 pont)													
	vagy $V''(x) = \frac{3\sqrt{3}}{4}(24x - 8)$ (1 pont)													
	$V''\left(\frac{1}{6}\right) < 0$ (1 pont)													
	A V függvénynek az $\frac{1}{6}$ helyen lokális maximuma van. (1 pont)	Összesen: 10 pont												

8. a)

Az ABC szabályos háromszög oldalhossza: $a = \sqrt{3}$. Az ABC súlyponja $0,5$ dm távolságra van a háromszög oldalegyneseitől, s mivel $x < 0,5$, így ez a súlypont az $A_1B_1C_1$ háromszög az ABC háromszög belsejében van.

A pontszám a szöveg helyes értelmezéséről jár, amit vagy egy ábra vagy a leírt gondolatmenet és a számítás tanúsít.

2 pont

Az A_1, B_1, C_1 pontok rendre az ABC háromszög A -ból, B -ból és C -ból induló belső szögfelezőjének egy-egy pontja. Jelöljük b -vel az $A_1B_1C_1$ háromszög oldalának hosszát.

Az ábra szerinti C_1T dérékszögű háromszögben legyen $x = C_1T$ és $y = TC$.

Ekkor $\operatorname{ctg} 30^\circ = \frac{y}{x}$, így $y = x\sqrt{3}$.

A tengelyes szimmetria figyelembe vételevel:

$$b = \sqrt{3} - 2x\sqrt{3}.$$

$$T_{A_1B_1C_1} = \frac{b^2 \cdot \sqrt{3}}{4} = \frac{3\sqrt{3}(1-2x)^2}{4} (\text{dm}^2)$$

1 pont

A számszorozó közeli összefüggéssel való megadása is elfogadható.

6 pont

6. a)**6. a)**

A tyúkok számát 4%-kal csökkentve:

$$10000 \cdot 0,96, \quad 2 \text{ pont}$$

$$\text{az 1 tojára jutó tojástermelés } \frac{2,20 \cdot 10^6}{10000} \cdot 1,08 \text{ lett.} \quad 2 \text{ pont}$$

$$\text{Tehát az évi termelés: } 10000 \cdot 0,96 \cdot \frac{2,20 \cdot 10^6}{10000} \cdot 1,08. \quad 1 \text{ pont}$$

Kiszámítva: $2280960 \approx 2,28 \cdot 10^6$
Tehát az évi termelés kb. 2,28 millió darab tojás.

$$\text{Összesen: } 5 \text{ pont}$$

b)

A keresett százalékot p -vel jelölve ($p < 30$), a tyúkok számát p %-kal csökkentve adódik, hogy számnuk

$$10000 \cdot \left(1 - \frac{p}{100}\right). \quad 1 \text{ pont}$$

$$\text{Az 1 tojára jutó tojástermelés } \frac{2,20 \cdot 10^6}{10000} \cdot \left(1 + \frac{2p}{100}\right) \text{ lett.} \quad 2 \text{ pont}$$

$$\begin{aligned} \text{A szöveg szerint} \\ 10000 \cdot \left(1 - \frac{p}{100}\right) \cdot \frac{2,20 \cdot 10^6}{10000} \cdot \left(1 + \frac{2p}{100}\right) = \\ = 2,20 \cdot 10^6 \cdot 1,08. \end{aligned} \quad 1 \text{ pont}$$

$$\begin{aligned} \text{Azaz} \\ \left(1 - \frac{p}{100}\right) \left(1 + \frac{2p}{100}\right) = 1,08. \\ \text{Az egyenlet minden oldalát } 10 \text{ 000-rel szorozva:} \\ (100 - p)(100 + 2p) = 10800. \\ \text{Akijelölt szorzás elvégzése után:} \\ 10000 + 100p - 2p^2 = 10800. \end{aligned} \quad 1 \text{ pont}$$

$$\begin{aligned} \text{Az egyenlet rendezése után a} \\ p^2 - 50p + 400 = 0 \\ \text{másodfokú egyenlethez jutunk.} \\ \text{Ennek megoldásai: } 40 \text{ és } 10. \end{aligned} \quad 1 \text{ pont}$$

$$\begin{aligned} \text{1 pont} \\ \text{azonnal ezt az egyenletet írja fel, akitör is meghajtja az előző pontokat.} \\ \text{1 pont} \\ \text{1 pont} \\ \text{1 pont} \end{aligned}$$

Mivel $p < 30$, így csak 10 lehet a megoldás.	1 pont
Válból, ha a 9000-re csökkentett térszám esetén 20%-kal nő az egy tyúkra jutó tojásmennyisége, azaz $\frac{2,20 \cdot 10^6}{10000} = 1,2$ lesz,	1 pont
akkor az évi termés $2,20 \cdot 10^6 \cdot 1,08$. Tehát 10%-kal kell csökkenteni a tyúkok számát.	
Összesen: 11 pont	

7. a)

Nyolc olyan dominó van, amelynek mind a két térfelén ugyanannyi pöttyök száma.	2 pont
Az olyan dominók száma, amelyeknek a két térfelén különböző számú pötty áll, annyi van, ahányféleképpen kiválasztható két szám a 0, 1, 2, ..., 7 számok közül, a sorrendet nem véve figyelembe, tehát $\frac{8 \cdot 7}{2}$, azaz 28-féleképpen. Tehát összesen $28 + 8 = 36$ köböl áll a dominókészlet.	2 pont
Összesen: 5 pont	
b)	

Egy kő két „térfelén” lévő pöttyök számának összege 8 a következőképpen lehet: (1; 7), (2; 6), (3; 5) és (4; 4), tehát négyféleképpen.	1 pont
A keresett valószínűség: $p = \frac{4}{36} = \frac{1}{9}$.	1 pont
Összesen: 3 pont	

c) I. megoldás

Két eset különböztethető meg: <u>1. eset:</u> Ugyanannyi pötty van az első kő minden térfelén.	
Ekkor a második kő pontosan akkor illeszhető hozzá, ha ennek a kőnek az egyik térfelén ugyanannyi pötty van, mint az elsőn.	1 pont
Annak a valószínűsége, hogy $(n; n)$ típusú követ húzunk ki $p_1 = \frac{8}{36} = \frac{2}{9}$, hiszen n értéke 8-féle lehet.	
A második kő egyik térfelén n pötty van, a másikon hétféle lehet a pöttyök száma, így $p_2 = \frac{7}{35} = \frac{1}{5}$.	1 pont
A két kő kihúzásának valószínűsége: $p = p_1 \cdot p_2 = \frac{2}{9} \cdot \frac{1}{5} = \frac{2}{45}$	1 pont
Összesen: 8 pont	